

بررسی لزوم بازبینی و تدوین مجدد ضوابط معطوف به پاکت حجمی ساختمان در پلاک‌های شهری محلات تاریخی شهرهای ایران (با نگاهی به

محلای زاهدان شهر رشت)

نیکو دولتخواه^{*۱}، دکتر مجتبی پوراحمدی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه گیلان، گیلان، رشت، nikoo.dolatkhah@gmail.com

۲- استادیار معماری، دانشگاه گیلان، گیلان، رشت، pourahmadi@guilan.ac.ir

چکیده

بافت‌ها و محلات تاریخی یک شهر از ارزش‌های آن شهر و کشور بوده و نماد معماری بومی و مردمی آن به شمار می‌آید؛ از این رو در نظر متخصصان و حتی بسیاری از شهروندان حائز اهمیت و مایه‌ی تعلق خاطر هستند. در بسیاری از شهرهای کشور، از جمله شهر رشت، این بافت‌های تاریخی به شدت مورد بی‌توجهی قرار گرفته، بخش زیادی از هویت شهری خود را از دست داده و از نظر بصری و عملکردی دچار مشکل شده‌اند. ساخت‌وسازهای سریع در سال‌های اخیر، از روی سودجویی‌های اقتصادی و بدون برنامه‌ریزی و توجه به ارزش‌های محله یکی از دلایل مهم این تخریب‌ها بوده‌است. عامل کنترل‌کننده‌ی ساخت‌وساز در محیط‌های شهری، در راستای حفظ ارزش‌های یک محیط تاریخی، ضوابط و مقررات ساختمانی به ویژه ضوابط مربوط به پاکت حجمی ساختمان است. با بررسی تاریخچه‌ی ضوابط ساختمانی و ورود آن به کشور در پیشینه‌ی تحقیق این مقاله، می‌توان دریافت که این ضوابط وارداتی و بیگانه بوده، طی سال‌های ورود به کشور بومی‌سازی نشده و تقریباً در تمامی شهرها به طور یکسان در تمام مناطق، حتی مناطق ارزشمند تاریخی، به کار گرفته شده‌اند. پس از پذیرش این موضوع، این نیاز احساس می‌شود که لازم است این ضوابط، به ویژه در بافت‌های ارزشمند، مورد بازبینی قرار گرفته و بازتعریف شوند. از بررسی‌های انجام‌شده در این مقاله، چنین به نظر می‌رسد که ضوابط ساختمانی مربوط به پاکت حجمی ساختمان که از مطالعات گونه‌ریخت‌شناسی منتج شده‌اند، بیشترین کاربرد را به منظور اصلاح و بهبود ضوابط در محلات شهری ایران دارند. با استفاده از این مطالعات می‌توان با بررسی دقیق ریخت‌شناسی بافت شهری و گونه‌شناسی ساختمان‌های آن، شاخص‌های موثری را از وضع موجود استخراج کرده، آن‌ها را مطابق نیازهای جدید به روزرسانی نموده و مجدداً در قالب ضوابط ساختمانی کنترل‌کننده و ناظر بر ساخت‌وساز، در بافت محلات تاریخی ادغام کرد.

واژه‌های کلیدی: ضوابط ساختمانی، پاکت حجمی ساختمان، گونه‌ریخت‌شناسی، محلای زاهدان رشت.

*این مقاله مستخرج از رساله‌ی کارشناسی ارشد با عنوان "بازتعریف ضوابط معطوف به چهارچوب حجمی ابنیه در پلاک‌های شهری محلای تاریخی زاهدان شهر رشت" می‌باشد.